

13. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Японии). Сборник законодательных материалов / Под ред. И. Д. Козочкина. М., 1999.

14. Уголовный кодекс Италии Науч. ред. И. Р. Асланова; пер. с итал. Е. Р. Шубиной. СПб., 2002. – С. 193.

Н. Ю. Худякова

Уголовная ответственность за служебную халатность по зарубежному законодательству.

В данной статье проведен сравнительный анализ уголовного законодательства зарубежных стран относительно уголовной ответственности за служебную халатность.

N. Y. Khudyakova

Criminal responsibility for official negligence on criminal legislation foreign countries.

The article deals with comparative analysis criminal legislation foreign countries concerning, about criminal responsibility for official negligence.

ТРИБУНА ДИСЕРТАНТА

УДК 37.035:347.635(045)

І. І. Тимкович,
старший викладач

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДІТИ ВУЛИЦІ», БЕЗПРИТУЛЬНІ, БЕЗДОГЛЯДНІ, СОЦІАЛЬНІ СИРО- ТИ ТА ДІТИ, ПОЗБАВЛЕНІ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

У статті проводиться порівняльна характеристика понять «діти вулиці», безпритульні, бездоглядні, соціальні сироти та діти, позбавлені батьківського піклування. Автор робить висновок, що безпритульні діти одночасно відносяться до всіх вищеперерахованих категорій.

Ключові слова: безпритульні діти, бездоглядні, «діти вулиці», соціальні сироти, діти, позбавлені батьківського піклування.

Про актуалізацію у нашій державі проблеми дитячої безпритульності свідчать наступні статистичні дані. Так, за інформацією Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту в 1997 р. притулками для дітей соціальний захист був наданий 11189 неповнолітнім, у 2002 р. – 30007 дітям [1, с.19], а у 2009 р – 14242 дітям [2]. З метою подальшого дослідження сутності дитячої безпритульності, ознак, властивих даному негативному соціальному явищу, детального аналізу причин його виникнення і поширення, насамперед, необхідно з'ясувати кого слід вважати безпритульними дітьми. Опрацьовані нами нормативні акти, література, публікації в періодичній пресі дають підстави зазначити, що такі вчені як Зінченко А., Волинець Л., Максимова Н., Пеша І., Бреева О., Слуцький Є. тих дітей, які перебувають на вулиці, бродяжать і жебракують називають по-різному: «діти вулиці», безпритульні, бездомні, бомжі, бездоглядні, соціальні сироти, діти, позбавлені батьківського піклування і, як правило, не розрізняю-

чи цих понять, використовують їх у якості синонімів. Чітке ж розуміння власне поняття «безпритульні діти» та розмежування його від інших понять, зазначених вище, обумовлені як теоретичними, так і практичними потребами, оскільки це дасть змогу в подальшому розробити загальні та спеціальні заходи запобігання їх потрапляння до тієї або іншої вказаної категорії, а також дієвого механізму захисту їх прав та законних інтересів.

У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне звернутися до розгляду нормативних актів, прийнятих у перші роки радянської влади на фоні зростання чисельності неповнолітніх безпритульних і правопорушників. Так, Радою Народних Комісарів (РНК) 11 червня 1921 року було прийнято постанову «Про заходи боротьби з дитячою безпритульністю», де чітко зазначено, що неповнолітні у віці до 18 років вважаються безпритульними у випадках: а) залишення їх батьками чи особами, які їх заміняють, без усякого нагляду і піклування; б) жорстокого поводження з ними осіб, указаних у пункті «а»; в) ненадання їм необхідного мінімуму виховання та навчання, передбаченого чинними законоположеннями; г) розпусного впливу домашньої обстановки; д) ведення самими неповнолітніми порочного способу життя, а рівно жебрацтва чи бродяжництва їх; е) заняття усякого роду торгівлею [3]. Отже, у вказаній постанові вперше офіційно наводився перелік причин, за яких неповнолітні вважалися безпритульними. У подальшому він був значно розширений «Положенням про заходи боротьби з дитячою безпритульністю», затвердженим постановою Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету та РНК УРСР «Про заходи по боротьбі з дитячою безпритульністю в УРСР» від 23 листопада 1927 року. Даним положенням визначалося, що до категорії безпритульних, які потребують повного забезпечення і виховання, відносяться неповнолітні: а) круглі сироти; б) ті, що втратили зв'язок із батьками або особами, які добровільно їх виховували

або на чиєму утриманні вони знаходились; в) ті, що підлягають вилученню постановою суду чи органів опіки із сім'ї внаслідок злочинного або порочного життя чи внаслідок зловживань по відношенню їх батьківських прав їх батьків або осіб, у яких вони виховувались; г) ті, що підлягають вилученню постановою комісії у справах неповнолітніх із сім'ї, у випадку необхідності застосування до неповнолітніх заходів медико-педагогічного впливу; д) підкинуті. До категорії безпритульних, які потребували соціально-правової охорони й тимчасової або часткової матеріальної допомоги і виховання, були віднесені неповнолітні: а) які не мають засобів для прожиття внаслідок матеріальної незабезпеченості осіб, зобов'язаних піклуватися про них; б) які не отримують належного виховання внаслідок тимчасової відсутності осіб, зобов'язаних піклуватися про них (як-то: позбавлення їх свободи, перебування в лікарні чи на лікуванні та інше), а також ті, які фактично не отримують належного виховання, не дивлячись на наявність осіб, зобов'язаних піклуватися про них [4].

На нашу думку, вказані Постанови містять детальний перелік причин, котрі призводили на той час до появи безпритульних, а не розкривають сутності поняття «безпритульні діти». Їх поява була пов'язана з негараздами та змінами того часу: першою світовою та громадянською війнами, зміною державного й соціально-економічного ладу, неврожамі, епідеміями, голодом і розрухою, сирітством. Недаремно, що у зв'язку з воєнним періодом (1914–1921 роки) і голодом, що набув поширення (1921–1923 роки), безпритульні діти вважалися дітьми війни і голоду [5]. А сучасники тих подій, зокрема, Футер Д. С., безпритульними вважав групу дітей, викинутих на вулицю внаслідок втрати батьків чи матеріальної незабезпеченості [6], а Іосса М. додавав, що безпритульними ми називаємо тих дітей, у яких немає ні батька, ні матері – нікого, хто б про них потурбувався, тих, які позбавлені притулку й догляду, вдень і вночі живуть на вулиці, промишляючи чим завгодно – крадіжкою, жебрацтвом, розбоям, розпустою, в залежності від випадку, від спритності рук [7]. Отже, спільною рисою цих визначень є вказівка на те, що безпритульні діти з різних причин змушені жити не вдома – в колі сім'ї, а на вулиці.

У зв'язку з відновленням дитячої безпритульності наприкінці 90-х років ХХ століття, Комітет соціальної політики Ради Європи прийняв наступне визначення: безпритульні діти – це діти до 18 років, які протягом довгого чи короткого терміну живуть в середовищі вулиці. Це діти, які не мають постійного місця проживання, бродяжать, мають свої угруповання, специфічні контакти на вулиці. Офіційно ці діти мають проживати у домі своїх батьків або в установі інтернатного типу. Найчастіше вони не підтримують контактів з дорослими, батьками, навчальними і виховними установами, соціальними службами, які повинні піклуватися про них [8].

За нормами чинного законодавства України,

безпритульні діти – це діти, які були покинуті батьками, були вимушені залишити або самі залишили сім'ю чи дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання [9]. Вони відносяться до категорії дітей, позбавлених батьківського піклування та вважаються особами, що перебувають у складних життєвих обставинах, тобто обставинах, які об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особи, наслідки яких вона не може подолати самотійно [10]. Вважаємо, що ключовим для даного визначення є твердження про відсутність у дітей з будь-яких причин певного місця проживання, внаслідок чого вони змушені постійно перебувати і проживати на вулиці самотійно, як правило, розірвавши сімейні зв'язки, бродяжити і жебракувати. Саме ця ознака сутності поняття «безпритульні діти» не передбачена Постановами 20–30 років минулого століття.

Стосовно співвідношення понять безпритульний і бездомний, то згідно російсько-українського словника слово «бездомный» перекладається як бездомний, безхатній; (ще – позбавлені притулку), безпритульний [11, с. 48], відтак, припускаємо, що вони є схожими за своїм змістом. З прийняттям Закону України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» простежується чітке розмежування понять бездомний і безпритульний, а саме: бездомна людина – людина, яка перебуває у соціальному становищі бездомності, котре зумовлене відсутністю в неї жилого приміщення (будинку, квартири, кімнати тощо), яке б вона могла використовувати для проживання/перебування і в якому могла бути зареєстрованою, а безпритульною є людина, яка перебуває у стані безпритульності, що пов'язано з неможливістю фактично проживати/перебувати в жилу приміщенні, на яке вона має право [9]. Таким чином, рисою, що відрізняє безпритульну людину від бездомної є не відсутність у неї житла взагалі, а неможливість з певних причин проживати і перебувати у ньому. Якщо виходити з назви Закону України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей», котрий власне пропонує не ототожнювати поняття бездомний і безпритульний, то для розуміння стану саме безпритульних дітей властива не лише неможливість проживання в жилу приміщенні, а як невід'ємна складова такого стану, ще й втрата сімейних, родинних зв'язків з батьками та особами, які їх замінюють, відсутність з їхнього боку піклування, турботи, уваги, виховання й утримання, що не є властивим для бездомних громадян, які досягли повноліття і повинні вже самотійно дбати про себе. Хоча в Законі на це прямої вказівки немає.

У літературі та нормативних актах використовується також поняття соціальне сирітство, але у правових нормах не розкривається його зміст. Під соціальним сирітством розуміється соціальне явище, обумовлене ухиленням або відстороненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до своєї дитини. Відтак, соціальні сирі-

ти – це особлива соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних та морально-психологічних причин лишилися сиротами при живих батьках. До них належать безпритульні й бездоглядні діти, тобто «діти вулиці» [12], які позбавлені батьківського піклування. Отже, соціальними сиротами слід вважати безпритульних дітей, котрі згідно норм вітчизняного законодавства [9] відносяться до категорії дітей, позбавлених батьківського піклування. Але слід звернути увагу, що діти можуть потрапити до категорії позбавлених батьківського піклування, по-перше, у зв'язку із свідомим ухиленням батьків від виконання своїх обов'язків по догляду, вихованню і утриманню дитини (наприклад, позбавлення батьківських прав, відібрання дитини у батьків без позбавлення батьківських прав), тоді таких дітей в літературі називають соціальними сиротами; по-друге, у зв'язку з обставинами, які не залежать від волі батьків та перешкоджають їм сумлінно здійснювати свої обов'язки особистого немайнового та майнового характеру щодо дитини (наприклад, визнання батьків недієздатними, їх тривала хвороба, трагічна загибель).

Що стосується понять «діти вулиці» або вулична дитина, то він знаходиться в процесі формалізації та розробки в багатьох країнах світу. Так, у доповіді Незалежної комісії з міжнародних гуманітарних питань, створеної у 1983 році поза межами ООН з метою вивчення конкретних гуманітарних проблем, використовується поняття вулична дитина та підліток, тобто це будь-який неповнолітній, для якого вулиця (в широкому розумінні слова, включаючи нежилі будинки, пус-тирі й т.д.) стала постійним місцем проживання і котрий позбавлений належної опіки [13, с. 32]. Також пропонується поділити вуличних дітей на дві співіснуючі категорії: тих, хто «на вулиці» та зберігають зв'язки з сім'єю, і власне «вуличних», тобто повністю самотніх [13, с. 34]. А за підсумками пілотного проекту «Діти вулиці», проведеного в 1997 році за ініціативою ЮНІСЕФ у містах Києві та Одесі, було визначено, що до вуличних дітей належать: 1) діти, які живуть «на вулиці», найперші потреби яких – виживання, житло; 2) діти, які не спілкуються з власними родинами і живуть у тимчасових сховищах (закинутих будівлях тощо), або не мають взагалі постійного сховища і кожен день ночують будь-де; 3) діти, які підтримують контакт з сім'єю, але через бідність, перенаселеність, різні види експлуатації та зловживань по відношенню до них проводять більшу частину дня, а інколи і ночі на вулиці; 4) діти – вихованці інтернатів та притулків, які через різні причини втекли з них і перебувають на вулиці [14, С.10]. Протягом 1997–2000 років, цією організацією тривало подальше вивчення соціального явища «діти вулиці», в результаті чого їх було поділено на 4 категорії, а саме: 1) не мають батьків та живуть на вулиці; 2) мають батьків, але пішли з дому і живуть на вулиці, зв'язок з сім'єю порушений; 3) мають батьків, але пішли на вулицю, іноді при-

ходять додому; 4) мають батьків, на вулиці проводять весь день (іноді відвідують школу), а вночі повертаються додому [15, с. 19]. Крім того, за результатами дослідження Московського гуманітарного університету, проведеного в 2008 р., під поняттям «діти вулиці» розуміється наступне: 1) діти, сім'ї яких знаходяться в стані кризи та не можуть в силу цього забезпечити виховання та нагляд за дітьми в необхідній мірі; 2) діти, батьки яких не виконують своїх батьківських обов'язків, навіть якщо вони не позбавлені батьківських прав; 3) діти, котрі внаслідок складної життєвої ситуації опинились поза межами свого дому і сімейного оточення та живуть як особи без певного місця проживання; 4) діти, які мають досвід життя на вулиці та знаходяться на реабілітації в установах соціального захисту [16, с. 7]. Отже, оперуючи даними різноманітних соціологічних досліджень, можемо зробити висновок, що існує комплексний підхід стосовно встановлення причин виникнення такого явища як «діти вулиці», крім того встановлено, що не всі вуличні діти живуть на вулиці, деякі з них підтримують зв'язок з родинами і приходять ночувати додому, але при цьому більшу частину свого часу позбавлені догляду, піклування й контролю з боку своїх батьків та осіб, які їх замінюють, що, безумовно, надзвичайно негативно впливає на їх особистісний розвиток, слугує фоном протиправної поведінки. Слід додати, що поняття «діти вулиці» зустрічається і в нормативних актах [17], але жоден з них не розкриває його зміст, що ускладнює роботу практичних працівників. Тому постає питання про розкриття нормативно закріпленого поняття «діти вулиці», скориставшись тими дослідженнями, що вже є. На нашу думку, поняття «діти вулиці» є узагальнюючим і об'єднує в собі дві основні категорії дітей, які з різних причин змушені самотійно виживати на вулиці, котра стає їх домішкою (безпритульні) або проводять там тривалий час й надані самі собі внаслідок недостатнього догляду й контролю за ними, їх дозвіллям з боку батьків та осіб, що їх замінюють (бездоглядні).

З метою встановлення співвідношення понять бездоглядний і безпритульний при розробці практичних заходів, спрямованих на зменшення кількості дітей відповідних категорій, слід з'ясувати – в чому ж полягає сутність бездоглядності. Взагалі бездоглядність звичайно визначають як послаблення чи відсутність належного контролю з боку сім'ї або виховних закладів за поведінкою, зв'язками, проведенням вільного часу неповнолітніх. В результаті цього у багатьох родинах складається така ситуація, коли батьки не мають уявлення про те, де і як проводить свій вільний час їх дитина, яке коло її знайомств, а тому не можуть своєчасно запобігти негативному впливу на неї вуличного оточення. У цьому випадку не можна не погодитися із твердженням Футера Д. С., що бездоглядність – стадія, яка передуює повній безпритульності [6, с. 21]. Задля чіткого розмежування цих понять, також слід навести приклад їх нормативного за-

кріплення у законодавстві Російської Федерації: бездоглядний – неповнолітній, контроль за поведінкою якого відсутній внаслідок невиконання чи неналежного виконання обов'язків по його вихованню, навчанню й (чи) утриманню з боку батьків або законних представників чи посадових осіб; безпритульний – бездоглядний, який не має місця проживання і (або) місця перебування [18]. Вважаємо, що поняття бездоглядні діти є більш ширшим та включає у себе поняття безпритульні, тобто категорію і тих дітей, котрі весь свій вільний час не просто проводять на вулиці, а й живуть там самостійно, як правило, без дорослих, втративши усі сімейні зв'язки з батьками або особами, які їх заміняють.

Таким чином, безпритульні діти є одночасно бездоглядними, соціальними сиротами, дітьми, позбавленими батьківського піклування, адже щодо них відсутній контроль, догляд і піклування з боку їхніх батьків щодня, цілодобово, протягом всього часу їх перебування і проживання на вулиці (тому відносимо їх до «дітей вулиці»), а також вони позбавлені житла, цивілізованого місця проживання та засобів до існування, інших законних прав, гарантованих Конвенцією ООН про права дитини та Конституцією України й необхідних для їх нормального і гармонійного розвитку та виховання, внаслідок чого такі діти змушені самостійно дбати про себе, бродяжити і жебракувати, вчиняти протиправні діяння.

Література

1. Всеукраїнська нарада з питань підготовки до літнього оздоровлення та відпочинку дітей і попередження дитячої бездоглядності (інформаційно-аналітичні матеріали) – Державний комітет України у справах сім'ї та молоді. – К., 2003. – 50 с.

2. Про підсумки діяльності Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту щодо реалізації соціально-економічної політики у 2009 році та визначення зав-

дань на 2010 рік: рішення колегії Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 9 лютого 2010 р. – № 1/1 // <http://www.kmu.gov.ua/sport/control/>.

3. Собрание узаконений и распоряжений рабочекрестьянского правительства Украины. – 1921. – № 11. – С. 293.

4. Збірник узаконень та розпоряджень робітничо-селянського уряду України. – 1927. – № 66. – С. 247.

5. *Футер Д.* Современный этап борьбы с детской беспризорностью / Друг Детей – 1926, № 7 – С. 5.

6. *Футер Д. С.* Беспризорные по материалам детской ночлежки в Москве / Друг детей – 1925, № 2 – С. 19–21.

7. *Иосса М.* Детская беспризорность в Вене / Друг Детей – 1926, № 2 – С. 19.

8. Діти вулиць. Політика дитинства. Звіт Ради Європи за 1994 р., – Червоний Хрест України. – К., 1997 / Зайцева Т. Ю. Вулична соціальна робота з дітьми вулиці / Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи: Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції / За ред. І. В. Козубовської, І. І. Миновича. – Ужгород, 1999. – Ч. 1. – 412 с. – С. 262.

9. Про охорону дитинства: закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III із змінами / Відомості Верховної Ради України – 2001. – № 30. – Ст. 142; Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей: закон України від 2 червня 2005 року № 2623-IV / Відомості Верховної Ради – 2005. – № 26. – Ст. 354.

10. Про соціальні послуги: закон України від 19.06.2003 № 966-IV із змінами // Голос України від 22.07.2003 – № 134.

11. Русско-украинский словарь. В 3-х томах. Изд. 2, исправленное. К.: «Наукова думка», 1970. – Т. 1.

12. Соціальне сирітство в Україні: Експертна оцінка та аналіз існуючої в Україні системи утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування / Авт. кол. Л. С. Волинець, Н. М. Комарова, О. Г. Антонова-Турченко, І. Б. Іванова, І. В. Пеша. – Київ: Видавництво, 1998. – 120 с. – С. 11; Осадча В. Г. Батьки та діти. Відповідальність батьків за виховання, навчання і розвиток дітей. / Діти «групи ризику»: психологічні, соціальні та правові аспекти. – К.: Київська міська державна адміністрація. Служба у справах неповнолітніх, 2001. – 192 с. – С. 122.

13. Дети улицы: растущая трагедия городов: Доклад Независимой комиссии по гуманитарным вопросам: Пер. с англ. – М.: Международные отношения, 1990. – 152 с.

14. Аналітичний звіт про виконання проекту «Вуличні діти». – Київ: 1997. – 10 с.

15. Социальная помощь детям на улице. Исследование и методические рекомендации. Опыт проекта ЮНИСЕФ «Дети улицы» в Украине 1997–2000. – ЮНИСЕФ, 2000. – 80 с.

16. Дети улиц: состояние и проблемы. По материалам социологического исследования, проведенного в Москве в 2008 году. – М., 2009. – 68 с.

17. Про затвердження Державної програми подолання дитячої безпритульності і бездоглядності на 2006–2010 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 11 травня 2006 р. № 623 із змінами / Офіційний вісник України від 31.05.2006 – 2006 р., № 20, стор. 39, стаття 1443.

18. Об основах системы профилактики безнадзорности и правонарушений несовершеннолетних: закон РФ от 24.06.1999 г. № 120-ФЗ с изменениями // Собрание законодательства Российской Федерации – № 26, 1999 г. – Ст.

И. И. Тимкович

Соотношение понятий «дети улицы», беспризорные, безнадзорные, социальные сироты и дети, лишенные родительского попечения.

В статье проводится сравнительная характеристика понятий «дети улицы», беспризорные, безнадзорные, социальные сироты и дети, лишенные родительского попечения. Автор делает вывод, что беспризорные дети одновременно относятся ко всем вышеперечисленным категориям.

I. I. Tymkovych

Parity of concepts «children of street», homeless, neglected, social orphans and children, deprived parental care.

In clause to be spent the comparative characteristic of concepts «children of street», homeless, neglected, social orphans and children, deprived parental care. The author does a conclusion, that homeless children simultaneously concern to all set forth above categories.

ПРАВОВА ОСВІТА

УДК 378.6.001

Н. Б. Шуст,

доктор соціологічних наук,
професор

НАУКА В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ШЛЯХИ ДО ЗДОБУТТЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано форми та методи активізації наукової діяльності студентської молоді, її взаємозв'язку з освітнім процесом, узагальнено досвід організації науково-дослідної роботи студентів Інституту повітряного і космічного права та масових комунікацій НАУ.

Ключові слова: соціальна реальність українського суспільства, наука, освітянська діяльність, право-знавство, якісна освіта.

Соціальна реальність українського суспільства трансформується під впливом процесів, що ґрунтуються на нових знаннях, тому подальший розвиток вищої освіти можливий за умови розвитку фундаментальних і прикладних наукових досліджень в університетах. Саме їхня здатність творити і робить навчальний заклад університетом.

Одночасно, якість підготовки фахівців та можливість реалізувати себе в усіх сферах економіки і суспільства безпосередньо залежить від наявності та ефективної реалізації наукового потенціалу університетів, інтеграції навчального процесу та наукових здобутків.

Обов'язковим стає не тільки використання в навчальному процесі нових наукових знань, але й включення творчого пошуку в освітню діяльність. Вирішення цих завдань вимагає:

– створення дієвої системи підтримки обдарованої студентської молоді;

– розвиток різноманітних форм науково-дослідної діяльності студентства, орієнтованих на перспективні науково-технічні напрями;

– становлення ефективної молодіжної науки.

З метою посилення ролі науки в університеті необхідно: по-перше, виробити механізми, які забезпечать підготовку висококваліфікованих фахівців з вищою освітою виключно через творчу науково-дослідну роботу. Кожен викладач повинен володіти методологією наукових досліджень і вже на цій основі виступати носієм знань з відповідної навчальної дисципліни.

По-друге, необхідно створити систему мотивації наукової та науково-методичної діяльності викладачів шляхом диференційованого підходу до визначення обсягу їхнього навчального навантаження та заохочення за отримані наукові результати.

Для цього необхідно запровадити в практику діяльності університету, крім визначених відповідним наказом міністерства норм часу на навчальну роботу, норми на наукову діяльність. Доцільно розробити реальну систему обліку результатів наукової роботи, керуючись якою можна буде диференціювати навчальне навантаження викладачів. І як результат буде визначено дві категорії доцентів і професорів – ті, що дійсно займаються наукою, та ті, які науці не приділяють належної уваги. Відтак у адміністрації університетів буде обґрунтована підстава вимагати отримання вагомих наукових результатів.

Реалізуючи актуалізацію наукових досліджень, в університетах змінюється роль кафедр. Кафедра є не лише формальним об'єднанням викладачів певних дисциплін, а функціонує як навчально-науковий підрозділ, де навчання і наукові дослідження – взаємопов'язані складові.

Аксіоматично – наукова діяльність є основою для забезпечення освітнього процесу у вищих навчальних закладах та має безпосередній вплив на